

Keywords: political freedom, political values, political activism, democracy, equality, justice and prosperity.

Матвійчук А. В.

МОТИВАЦІ ТА МОЖЛИВОСТІ СУБ'ЄКТІВ САМОВРЯДУВАННЯ

У статті розглянуто роль суб'єктів самоврядування у становленні громадянського суспільства, їх мотивації та можливості практичної реалізації стимулів для членства у самоврядній організації.

Ключові слова: самоврядування, самоврядні організації, неурядові громадські об'єднання, громадянське суспільство, держава.

У вітчизняній політичній науці існує чималий доробок індивідуальних і колективних праць, де проаналізовано сутність, становлення та розвиток громадянського суспільства і його складових, зокрема функціонування неурядових громадських об'єднань та самоврядних організацій. У цьому сенсі заслуговують уваги праці українських вчених В. Авер'янова, В. Беха, Є. Бистрицького, А. Бодрова, О. Віннікова, В. Горбатенка, Г. Зеленько, А. Колодій, О. Корнієвського, В. Кравченко, І. Кресіної, Ю. Левенця, М. Михальченка, М. Обушного, В. Ребкала, Ф. Рудича, М. Ставнійчук, В. Цвиха, В. Чалого, М. Шевченка, Ю. Шемшученка та ін.

Оскільки самоврядування здійснюється у формі самоврядних організацій та їх союзів то діяльність таких організацій базується на членстві в них суб'єктів соціальної сфери. Стосовно цих суб'єктів і спрямоване саморегулювання, тобто різні суб'єкти соціальної сфери суспільства, які є членами самоврядних організацій, є суб'єктами самоврядування. «На відміну від інших форм та видів соціального управління, зокрема державного управління, самоврядування характеризується, по-перше, наявністю особливих суб'єктів – громад, комун, територіальних громад, трудових і виробничих колективів тощо, які передусім є суб'єктами не державної влади, а громадянського суспільства. По друге, самоврядування має ряд особливостей щодо обсягу, діапазону та правової природи об'єктів свого впливу, значна частина яких не характерна для державних правовідносин: питання місцевого значення, внутрішньогосподарські справи та ін.» [1, 591].

Розглянемо докладніше *суб'єкти самоврядування*. У широкому правовому сенсі до суб'єктів самоврядування необхідно віднести фізичних і юридичних осіб, які є членами самоврядних організацій. Крім того, з урахуванням понять сучасного українського законодавства членами самоврядних організацій потенційно можуть бути й індивідуальні підприємці без утворення юридичної особи, а також філії, представництва й інші відособлені підрозділи юридичних осіб.

Таким чином, ґрунтуючись на правовій точці зору, до суб'єктів самоврядування необхідно віднести практично всі категорії осіб-суб'єктів цивільного права, які є членами самоврядної організації, за винятком органів державного й муніципального управління.

Із соціологічної точки зору до суб'єктів самоврядування належать як індивіди, організації, так і різні соціальні групи, які входять у самоврядну організацію. Отже, під суб'єктами самоврядування необхідно розуміти членів самоврядних організацій, серед яких можуть бути всі категорії суб'єктів, крім держави та муніципалітетів, політичних партій і рухів. Крім того, суб'єктами самоврядування можуть бути й самі самоврядні організації щодо союзів самоврядних організацій, членами яких вони є. Категорії осіб, які можуть бути членами самоврядної організації, тобто її суб'єктами, визначаються в статуті цієї організації, а також в інших внутрішніх документах, наприклад, у положенні про членство тощо.

Як правило, самоврядна організація створюється, виходячи з чіткого уявлення про своїх суб'єктів. Так, на ринку цінних паперів, суб'єктами самоврядної організації (її членами) є брокерські, дилерські компанії, а також організації, які здійснюють діяльність з управління цінними паперами [2].

І тут постає питання *про мотивацію різних осіб, які вступають у члени самоврядних організацій? Що рухає ними в процесі прийняття такого рішення? Виділимо основні причини, які є визначальними при вступі в самоврядну організацію:*

- можливість реалізації своїх прав і захисту інтересів стосовно до держави й інших суб'єктів соціальних відносин;
- можливість використання процедур «спрощеного регулювання» у випадках, якщо держава надала самоврядній організації право частково виконувати її функції (брати участь у їхньому виконанні), наприклад, ліцензування, сертифікації, розкриття інформації тощо;
- можливість впливу на державну політику у відповідній сфері;
- можливість використання у своїй діяльності напрацьованих і визнаних стандартів професійної діяльності;

- можливість отримання інформації про відповідну сферу діяльності, перспективи її розвитку та регулювання, нові технології та методи діяльності, а також обмін досвідом;

- можливість отримання економічних переваг, зокрема, одержання пільгових послуг, участі в компенсаційних фондах тощо;

- можливість використання механізмів судового захисту за допомогою третейських розглядів;

- можливість підвищення власного іміджу, ділової репутації перед державою, іншими суб'єктами, включаючи існуючих і потенційних клієнтів;

- можливість самореалізації у формі публічної активності через інститут самоврядування для представників організації, що є членом самоврядної організації [3].

Крім того, інколи серед мотивів участі в самоврядних організаціях провідним може бути адміністративний [4].

Таким чином, ми бачимо, що основні мотиви для участі суб'єктів у самоврядних організаціях є економічними, правовими, управлінськими (включаючи маркетингові) і особистісними (можливості самореалізації через участь у діяльності самоврядних організаціях). Політичних мотивів тут немає. Політичні мотиви суб'єкти реалізують через участь у політичних об'єднаннях [5].

Як уже зазначалося, членство в самоврядних організаціях повинне бути добровільним: це впливає з природи самоврядної організації. У деяких випадках, особливо в період становлення інституту самоврядування, допускається примусове членство суб'єктів тієї або іншої сфери діяльності у відповідних самоврядних організаціях. Однак, на наш погляд, примусове членство в самоврядній організації припустимо лише в період становлення самоврядування у відповідній сфері й не повинно тривати довгий період, інакше відповідний інститут самоврядування може виродитися в бюрократичний додаток державного регулювання, стати зайвою ланкою в системі регулювання і виявитися нездатним вирішувати свої основні цілі й завдання.

Розглянемо докладніше можливості практичної реалізації кожного із зазначених стимулів для членства суб'єкта в самоврядній організації.

1. Можливість реалізації своїх прав і захисту інтересів стосовно держави та інших суб'єктів соціальних відносин. Права суб'єктів передбачаються державою й реалізуються ними на основі нормативних правових актів держави, включаючи законодавчі. Однак, соціальні відносини настільки різноманітні й піддаються постійним змінам, що формальне нормативне регулювання не в змозі визначити

всі аспекти реалізації цих відносин. Поряд з нормативно-правовим регулюванням, як відомо, у суспільстві значну роль відіграють неформальні сталі правила й традиції, норми поведінки. Наприклад, в економічній сфері – це звичаї й правила ділового обороту, в правовій – прецеденти, які можуть формально визнаватися або не визнаватися правовою системою (залежно від її типу). Правова система держави не завжди відповідає сформованим соціально-економічним відносинам, часом відстає від них, у результаті чого суб'єкти можуть піддаватися правовому тиску з боку держави, заснованому на неадекватних нормативно-правових актах. Особливо це характерно для періоду активної трансформації соціально-економічних відносин суспільства [6, 4]. У таких випадках саме через механізм саморегулювання суб'єкт, група суб'єктів може апелювати до держави в умовах неадекватної правової системи з метою реалізації своїх прав і захисту інтересів, що, в кінцевому підсумку, може призвести й до зміни правових норм у бік їхньої адекватності соціально-економічним реаліям.

Суб'єкти часом змушені шукати механізми захисту своїх прав і стосовно до інших суб'єктів. Наприклад, держава самостійно, без допомоги професійного співтовариства, яке може представляти самоврядна організація, не завжди здатна самостійно боротися з правопорушеннями в економічній сфері, включаючи шахрайство. Крім того, механізми протидії несумлінній конкуренції, включаючи монополізацію певних ринків, не завжди можуть бути передбачені державою, і самоврядна організація може стати провідником інтересів суб'єктів, порушених несумлінною конкуренцією, включаючи монополії, стосовно держави.

2. *Можливість використання процедур «спрощеного регулювання»* у випадках, якщо держава надала право самоврядній організації частково виконувати свої функції (брати участь у їхньому виконанні), наприклад, ліцензування, сертифікація, надання інформації тощо. Держава може надати самоврядній організації право виконання ряду регулятивних функцій або участі в їхньому виконанні. Як правило, до основних напрямків, які делегує держава самоврядним організаціям у повному обсязі або частково, відносять ліцензування суб'єктів, їхню атестацію (сертифікацію), прийом періодичної звітності про професійну діяльність. У цих випадках держава нормативно-правовими актами встановлює основні вимоги (критерії) до здобувачів ліцензій (атестатів, сертифікатів), до складу й порядку надання звітності, а також визначає порядок участі в цих процедурах самоврядних організацій. Участь самоврядних організацій у виконанні таких регулятивних функцій може бути повною, коли сама самоврядна

організація на основі повноважень держави ухвалює рішення щодо видачі відповідної ліцензії (атестата, сертифіката), приймає та обробляє звітність або частковою (у цьому випадку самоврядна організація на основі збору й обробки інформації порушує клопотання перед уповноваженим органом державного управління про ліцензування – атестацію, сертифікацію, прийом звітності – конкретного суб'єкта). Щоразу, незалежно від міри участі самоврядної організації в таких регулятивних діях, її оцінка (висновок) з питань ліцензування, атестації тощо є, безсумнівно, авторитетним і професійним, оскільки відображує суть думки професійного співтовариства. Суб'єкт в основному віддає перевагу взаємодії з цих питань саме самоврядній організації завдяки професіоналізму останньої. Поряд з проведенням необхідної оцінки суб'єкта, самоврядна організація має можливість ширшого роз'яснення регулятивних процедур і правових норм, надання рекомендацій з їхнього застосування.

3. Можливість впливу на державну політику у відповідній сфері. Суб'єкти, об'єднані в самоврядну організацію, базуючись на знанні у відповідній сфері (області, галузі), узагальнюючи свій професійний досвід, здатні запропонувати державі своє бачення формування й реалізації державної політики у відповідній сфері, внести зміни й доповнення в нормативні правові акти, які стосуються їхньої діяльності, проекти нових законів та інших нормативних документів. Одне слово, інститут самоврядування дає змогу здійснювати масове лобіювання професійних інтересів від імені багатьох членів професійного товариства.

4. Можливість використання у своїй діяльності розроблених і визнаних стандартів професійної діяльності. Самоврядна організація розробляє стандарти й правила професійної діяльності, які стосуються, в тому числі, вузькоспеціалізованих питань, які не можуть і не мають бути визначені в нормативно-правових актах держави. Зазвичай такі стандарти й правила відзначаються високою якістю, складені авторитетними фахівцями й базуються на широко узагальненому практичному досвіді. Будь-який суб'єкт, починаючи професійну діяльність або вдосконалюючи її, намагається впровадити або розвинути внутрішні стандарти й правила діяльності, які можуть бути розроблені й самостійно. Однак, при самостійній розробці всіх внутрішніх стандартів і правил неможливо врахувати розмаїтий досвід, накопичений у відповідній сфері, і, до того ж, суб'єкт не завжди має досить кваліфіковані кадри для вирішення такого завдання, та й витрати для самостійної розробки таких стандартів і правил

можуть бути істотно великими. У цих випадках доцільно впроваджувати, «налаштовувати» під себе визнані стандарти й норми відповідної самоврядної організації.

5. *Можливість одержання інформації про відповідну сферу діяльності, перспективи її розвитку й регулювання, нові технології та методи діяльності, а також обміну досвідом.* Вступаючи в самоврядну організацію, суб'єкт потрапляє в середовище професіоналів відповідної сфери діяльності, багато хто з яких досяг професійної досконалості й багато в чому визначає відносини в цій сфері. Їхній досвід, знання, судження узагальнюються самоврядною організацією у вигляді оцінок, прогнозів, рейтингів, аналітичних матеріалів, доступ до яких мають всі суб'єкти самоврядної організації. Нові технології, які з'являються у відповідній сфері, можуть стати предметом аналізу й формалізації самоврядної організації за участю її суб'єктів. У різних формах взаємодії (зустрічах, семінарах, круглих столах, нарадах) суб'єкти обмінюються досвідом своєї діяльності, що сприяє збільшенню власних знань і вмінь.

6. *Можливість одержання економічних преференцій, зокрема пільгових послуг, участі в компенсаційних фондах тощо.* Самоврядні організації, як правило, встановлюють пільгові (спеціальні) ціни на власні послуги, надані своїм членам, і мають можливість запропонувати подібні пільги на послуги своїх партнерів. Наприклад, до таких послуг можуть належати інформаційні, довідкові, маркетингові, аналітичні, освітні та інші інтелектуальні послуги. Їхній перелік може бути досить широкий і залежить від потреб суб'єктів самоврядних організацій. Члени самоврядної організації можуть вимагати, щоб вартість послуг, наданих своїм членам, не перевищувала витрат на їхнє надання, оскільки саме члени самоврядної організації через сплату внесків здійснюють її фінансування.

Самоврядні організації можуть створювати компенсаційні фонди, по яких суб'єкти по суті мінімізують ризики своїх клієнтів (контрагентів). Наприклад, у випадку банкрутства члена самоврядної організації, його кредитори можуть компенсувати свої втрати із засобів компенсаційного фонду. Засоби компенсаційного фонду можуть поповнюватись за рахунок його інвестування. Суми приросту компенсаційного фонду можуть використовуватись не тільки на збільшення розміру такого фонду, але й на розв'язання інших завдань самоврядної організації за згодою її членів.

7. *Можливість використання механізмів судового захисту за допомогою третейських розглядів.* Як правило, при самоврядних

організаціях створюються так звані третейські суди для розгляду спорів між членами організації за неможливості їхнього розв'язання в позасудовому порядку. Ефективність таких судів украй велика: по-перше, як третейських суддів залучаються авторитетні професіонали з відповідної сфери діяльності, що мають при цьому вищу юридичну освіту, по-друге, на відміну від сучасної судової системи, розгляди в третейських судах проходять досить швидко, а по-третє, рішення третейського суду, як правило, виконуються, оскільки невиконання такого рішення загрожує виключенням із самоврядної організації та втратою ділової репутації.

8. *Можливість підвищення власного іміджу, ділової репутації перед державою, іншими суб'єктами, включаючи існуючих і потенційних клієнтів.* Членство в авторитетних самоврядних організаціях підвищує «іміджеву капіталізацію» суб'єкта. Авторитет, «вага» відповідної самоврядної організації поширює «знак якості» на свого члена. Тому найвпливовіші організації з метою збереження свого іміджу ретельно ставляться до прийому нових членів і контролюють у рамках установлених правил діяльність існуючих членів, щоб уникнути конфузів, викликаних несумлінною, протизаконною діяльністю кандидатів або діючих членів, здатних похитнути авторитет і вплив такої самоврядної організації. Тому в ряді таких організацій кандидати на вступ у її члени, поряд з дотриманням інших вимог, зобов'язані надавати письмові рекомендації.

9. *Можливість самореалізації у формі публічної активності через інститут самоврядування для представників організації, які є її членами.* Поряд з економічними, правовими й управлінськими стимулами вступу суб'єктів у члени самоврядної організації, слід виділити й особистісний фактор, який мотивує суб'єктів на вступ до самоврядної організації [98]. По-перше, суб'єкти або їхні представники можуть обирати й бути обраними на різні посади в самоврядних організаціях, по-друге, вони можуть працювати, як правило, на громадських засадах, без отримання матеріальної винагороди, у комітетах і комісіях, які формуються самоврядними організаціями, по-третє, професійні суб'єкти та їхні представники, які зарекомендували себе в діяльності самоврядної організації, можуть бути висунуті на роботу в профільні органи державного управління.

Використовуючи «трибунові» самоврядні організації, її суб'єкти можуть висловлювати свої думки й судження з різних професійних питань, у тому числі на семінарах, нарадах, конференціях, зустрічах, симпозіумах, а також через публікації та виступи в друкованих і електронних засобах масової інформації [7]. Такі форми особистої

активності здатні задовольнити професійних суб'єктів та їхніх представників, які відрізняються активністю й прагненням до публічного вираження своїх поглядів – як для вирішення власних проблем професійної діяльності, так і зацікавлених у розвитку всієї сфери, галузі професійної діяльності.

Якщо політична активність особистості може виражатися в його діяльності через партії, партійні об'єднання, то професійна активність може розвиватися саме через самоврядні організації, які надають можливість публічної професійної самореалізації суб'єкта, особистості. За відсутності «площадки» публічної реалізації професійної активності, у тому числі у вигляді самоврядної організації, особистість, схильна до такої діяльності, яка дає достатні можливості для самореалізації.

Зупинимось на цілях і завданнях самоврядування. До основної мети самоврядування в соціальній сфері суспільства необхідно віднести якісний розвиток відповідної області, а також досягнення балансу між інтересами автономного суб'єкта й інтересами держави на шляхах їхньої взаємодії через самоврядні організації. *До основних завдань самоврядування належать:*

- вироблення й впровадження стандартів, принципів професійної діяльності на основі відповідних державних нормативів;
- контроль за дотриманням установлених норм – як державних, так і норм самоврядної організації;
- сприяння розвитку своїх членів і захист їхніх професійних інтересів;
- взаємодія із системою державного регулювання, включаючи спільну розробку нормативно-правової бази [3].

У сучасному світі самоврядування особливо активно розвивається в економічній сфері суспільства (в першу чергу, на фінансових ринках), що дає змогу вирішувати завдання її оптимального регулювання, поєднуючи державне регулювання та самоврядування. Розвиток самоврядування в освіті, науці, культурі, охороні здоров'я, спорті та інших соціальних сферах служить, в кінцевому підсумку, якісному розвитку цих сфер, підвищенню їхньої ефективності. Це дає змогу наблизитися до формування громадянського суспільства, сприяє розвитку його демократичних основ, що досягається завдяки участі багатьох автономних суб'єктів різних сфер соціального життя, об'єднаних у самоврядні організації, у виробленні стандартів, норм своєї професійної діяльності й контролю за їхнім дотриманням. Крім того, сама система формування органів управління самоврядних організацій базується на прямих виборах, у яких можуть брати участь

всі члени самоврядної організації. Основні рішення самоврядна організація, як правило, також приймає за допомогою голосування всіх своїх членів або представників відповідних органів управління.

Таким чином, розвиток самоврядування дає змогу громадянам не тільки брати участь у політичних процесах і відповідних їм виборних процедурах, але й, по суті, визначати розвиток сфери своєї професійної діяльності, за участі в діяльності самоврядних організацій і виборів їхніх органів управління.

Тепер *зупинимося на становленні інституту самоврядування як елементу громадянського суспільства*, під яким розуміється сукупність неполітичних відносин у суспільстві: економічних, правових, соціальних, моральних, релігійних, національних тощо. Для такого суспільства характерним є вільне самовиявлення громадян і добровільно сформовані організації, захищеність законами від довільної регламентації діяльності цих громадян і організацій з боку держави [8, 133].

Усі концепції громадянського суспільства поєднує те, що в ньому існує взаємодія між безпосередньо державою та суспільством як таким (сукупністю соціальних зв'язків між індивідом – соціальною групою – і державою). Основна відмінність цих концепцій полягає в пріоритеті держави або громадянського суспільства. Виходячи з існуючих концептуальних уявлень про нього, ми вважаємо, що в основі громадянського суспільства лежить взаємодія між державою та індивідом (соціальними групами), заснована на визнанні державою прав і свобод індивіда (соціальних груп), а також відповідальності перед ними [9, 72], і навпаки, визнанні індивідом (соціальною групою) прав і обов'язків держави, а також відповідальності перед державою [10, 6]. Такі права, свободи, обов'язки й відповідальність закріплені законом.

Наведена нами позиція характеризує ідеальне громадянське суспільство, де зусилля і держави, і безпосередньо громадянського суспільства об'єднані для досягнення соціального прогресу, а їхні інтереси, свободи, права, обов'язки й відповідальність збалансовані.

За певних історичних умов саме примаг держави над громадянським суспільством і, навпаки, спрямовує рух суспільства до прогресу й не дозволяє стати на шлях регресу. Так, при жорсткому централізованому державному управлінні з придушенням ряду прав і свобод громадян, радянський народ здобув перемогу у Великій Вітчизняній війні (1941-1945 р.). Водночас система так званого соціалізму припинила своє існування в колишньому Радянському Союзі й ряді країн Східної Європи, у тому числі й через тотальне

панування держави й придушенням багатьох прав і свобод громадян. У цьому випадку «перевага сил» громадянського суспільства, на наш погляд, була на боці соціального прогресу, звільнення від утопічної моделі соціального розвитку [11, 52-58].

До основних механізмів самовиявлення вільних громадян і соціальних груп у громадянському суспільстві ми відносимо безпосереднє (пряме) самовиявлення індивіда (соціальної групи) і добровільне об'єднання індивідів (соціальних груп) в асоціації та організації.

Розглянемо це докладніше. Індивід, виступаючи носієм прав і свобод, може їх реалізовувати стосовно держави *прямо* – наприклад, використовуючи засоби масової інформації, доводити до інших індивідів, соціальних груп і держави свою позицію з того або іншого питання, а може діяти *через «посередника»*, добровільно вступивши в об'єднання (асоціацію, організацію), яка здійснює взаємостосунки з державою з питань, що зачіпають інтереси цього індивіда.

Таким чином, добровільні об'єднання індивідів (соціальних груп) виступають певними «посередниками» між конкретними індивідами (соціальними групами) і державою у взаєминах між ними з питань, які зачіпають інтереси індивідів (соціальних груп). Така форма взаємовідносин з державою прийнятна для індивіда, тому що ймовірність сприйняття його «голосу», позиції, інтересів з боку держави зростає, тим більше, що безпосередньо його інтереси можуть бути схожими з інтересами інших індивідів, які створюють об'єднання для спільного обстоювання своїх інтересів. Для держави також більш доцільно і ефективно взаємодіяти не з розрізненими індивідами, а з їхніми об'єднаннями, тому що такі об'єднання формуються з індивідуумів зі схожими інтересами, тобто держава витрачає менше ресурсів на обробку потреб багатьох індивідів, схожих між собою [12, 130].

Різні форми об'єднання індивідів (соціальних груп) існують давно, майже стільки ж, скільки й інститут держави. Як і держава, об'єднання індивідів залежно від історичного періоду та рівня соціально-економічного розвитку суспільства розрізняються за своїми цілями і завданнями, характером діяльності (насильницькому або ненасильницькому), структурою, управлінням всередині об'єднання, принципом вступу й виходу з об'єднання, взаємодією з державою й іншими об'єднаннями (індивідами, соціальними групами).

Отже, самоврядування і його форма – самоврядна організація – можуть розвиватися лише в умовах громадянського суспільства. Розвиток інституту самоврядування зміцнює демократичні принципи

функціонування суспільства. Багато громадян поряд з політичними свободами отримують додаткову можливість вступати в члени самоврядних організацій або представляти інтереси членів таких організацій-юридичних осіб, обирати й бути обраними до керівних органів, комітетів і комісії самоврядних організацій і, як наслідок, впливати на політику держави у відповідній сфері, галузі, напрямку професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Політологічний енциклопедичний словник / Упорядник В.П. Горбатенко; За ред. Ю.С. Шемчученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенька. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : Генеза, 2004. – 736 с.
2. Закон України «Про торгово-промислові палати в Україні» від 2 грудня 1997 року № 671/97-ВР із змінами і доповненнями від 10 січня 2002 року № 2921-Ш [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.minjust.gov.ua.
3. Камінська Н.В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз: навчальний посібник / Київський ун-т туризму, економіки і права. – К.: КНТ, 2010. – 232 с.
4. *Бондарук Т. Г.* Місцеве самоврядування і місцеві фінанси в умовах адміністративного реформування: розвиток продуктивних сил і регіональна економіка // Актуальні проблеми економіки: науковий економічний журнал / Національна академія управління. – Київ, 2011. – № 5 (119). – С. 162-169.
5. Заворотченко Т. Політичні партії і громадські організації як гаранті прав і свобод людини і громадянина в Україні // Юридический вестник / Одесская национальная юридическая академия. – Одесса, 2008. – № 2. – С. 20-25.
6. *Кузнєцова Н.* Власність як основа громадянського суспільства і демократичної держави // Право України: юридичний журнал. Науково-практичне фахове видання / Міністерство юстиції України; Конституційний Суд України. – К., 2011. – № 5. – С. 4-12.
7. *Ротар Н.* Діалогові форми політичної участі: передумови та перспективи становлення в Україні // Політичний менеджмент. – 2007. – № 1. – С. 9-17.
8. Философский словарь / Под ред. И.Т. Фролова. – М. : Республика. – 2001. – 719 с.
9. *Батанов О.* Місцеве самоврядування та права людини в Україні // Світогляд: науково-популярний журнал / НАН України, Головна астрономічна обсерваторія НАН України. – Київ, 2010. – № 6 (26). – С. 72-77.

10. Горбунова Л. М. Правові основи розвитку громадянського суспільства в Україні // Бюлетень Міністерства юстиції України: офіційне видання. – К., 2010. – № 10 (жовтень). – С. 6-11.
11. Горбунова Л. М. Правові основи розвитку громадянського суспільства в Україні // Бюлетень Міністерства юстиції України: офіційне видання. – К., 2010. – № 10 (жовтень). – С. 6-11.
12. Лясота А. Є. Проблема співвідношення громадянського суспільства та державної влади в умовах сьогодення // Грані: науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах / Дніпропетровський нац. ун-т ім. О. Гончара; Центр соціально-політичних дослідж. – Дніпропетровськ, 2011. – № 6 (80). – С. 129-132.

Матвійчук А. В. Мотивації і можливості суб'єктів самоуправління.

Рассматривается роль субъектов самоуправления в становлении гражданского общества, их мотивации и возможности практической реализации стимулов для членства в самоуправляемой организации.

Ключевые слова: самоуправление, самоуправляемые организации, неправительственные гражданские объединения, гражданское общество, государство.

Matviychuk A. V. Motivations and capabilities of self-management subjects.

The role of self-government entities in the development of civil society is examined, as well as their motivation and possibilities of practical implementation of incentives for membership in a self-governing organization.

Keywords: self-government, self-governing organizations, non-governmental civic organizations, civil society, state.

Прокопчук І. І.

КОНФЛІКТ ЦІННОСТЕЙ «СВОБОДА»/«РІВНІСТЬ» В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ: АКТУАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВОЇ СПАДЩИНИ АЛЕКСІСА ДЕ ТОКВІЛЯ

На основі політико-правової спадщини А. де Токвіля розглянуто актуальні для українського сьогодення особливості інституціоналізації свободи та рівності в процесі демократизації, передбачення вченого щодо конфлікту цінностей «свобода»/«рівність» в умовах демократичного транзиту.

Ключові слова: свобода, рівність, демократія, конфлікт цінностей «свобода»/«рівність», демократичний транзит.